

**SUKUPUOLI JA MUITA EROJA
SUOMALAISESSA
KÄSITYÖNOPETUKSESSA**

KM, tutkija Hanna Guttorm

Segregaation lieventämistyöryhmä

Opetushallitus, 8.10.2010

POPS 2004

”Opetus käsittää kaikille oppilaille yhteisesti sekä teknisen työn että tekstiilityön sisältöjä, minkä lisäksi oppilaalle voidaan antaa mahdollisuus painottua käsityöopinnoissaan **kiinnostuksensa ja taipumustensa mukaan** joko tekniseen työhön tai tekstiilityöhön.” (Perusopetuksen opetussuunnitelman perusteet 2004, 244)

- Kiinnostus?
 - Taipumukset?
- Sukupuolineutraalit opetussuunnitelmat sukupuolittuvat koulujen käytännöissä (Gordon, Holland & Lahelma 2000)

KÄSITYÖN SUKUPUOLISOPIMUSTA TUTKIMASSA

- Sukupuolisopimus (Hirdman 1990)
- Etnografinen aineisto suomalaisen käsityöopetuksen liikkuvilta kehiltä
 - Kahden helsinkiläisen peruskoulun alaluokkien käsityöopetukseen osallistuminen lv. 2003-2004
 - Opetussuunnitelmatekstit 1970-2004
 - Käsityöopettajien ammattiliittojen jäsenlehtien (*Tekstiiliopettaja* ja *Tekninen opettaja*) artikkeleita 2001-2009
 - Muita kulttuurisia tekstejä (pääasiassa *HS*) em. vuosilta
- Eronteot, diskurssit, dekonstruktio

TYTTÖJÄ JA POIKIA: JULKILAUSUTTUJA JA VAIETTUJA SUKUPUOLIA

TYTTÖJEN HOMMAA, VÄITTÄÄ OSMAN

*miks me neulotaan,
tää on tyttöjen hommaa?*

*eihän, sanoo Niko
no, onhan, en kyl nää yhtään poikaa
joka keinutuoliss alkaa neuloa*

*mutt tietkö miten paljon miehii on
esimerkiks muotisuunnittelijan työssä,
haastaa ope
niin niin, mutt ei ne ite tee,
väittää Niko
ne tekee jollain koneella
ei ne vanhanaikaisesti ala neuloa*

Osman pudottaa puikot pöydälle
ja vääntelee käsiään

ja luettelee asioita, jotka kuuluu tytöille
ja niitä, jotka pojille, miehille

*mä en ees tiää, miss tän pitää mennä
mä en osaa
just sen takii tää on niin tyhmää*

*ens tiistaina mä oon kipeenä
ja seuraavana siihen asti,
ett alkaa tekninen työ,
yhtyy Oskari*

*välituntikello soi
eka tunti kärsitty!*

- Tyttönä ja poikana olemisesta puhutaan käsityöntunneilla, vallitsevia käsityksiä joskus vaikea haastaa
- Sukupuolineutraaliuden rinnalla toistetaan oletuksia sukupuolten erilaisista taipumuksista ja olemuksellisista ominaisuuksista
- Opetussuunnitelmista tulee koulujen käytännöissä myös opettajakohtaisia, työt voivat olla sitkeän sukupuolittuneita
- Myös lehtiaineistoissa tekstiilitöitä tekevä mies on yhä ihme ja tyttöjen hakeutuminen esim. maalariopintoihin ei sovi

KÄSITYÖTÄ, TEKSTIILI- JA TEKNISTÄ TYÖTÄ

- Käsiyönimitykset, *tekstiilityö*, *tekninen työ*, hankalia ja (alaluokkien) oppilaille yhä vieraita:, käytössä rättikässä, käsityö, puutyö, tekninen, veisto, tyttöjen/poikien kässä
 - ”Käsityö assosioituu naisiin” (Heikkinen 2005)
- Materiaalit, työkalut ja välineet, tekniikat, tilat, opettajat, koulutukset erillisiä, (diskurssien materiaalisia) erontekoja
 - Kaksi maailmaa? (Kojonkoski-Rännäli 2001)
- Tekstiilityötä rakennetaan kohti taide- ja muotoilukasvatusta, teknistä työtä teknologiakasvatuksen ja luonnontieteiden suuntiin - oman aineen puolustukseksi, kuten muutkin aineenopettajat vallitsevassa oppiainejakoisessa koulussa joutuvat toimimaan

VALINTA YLLÄPITÄÄ SUKUPUOLISOPIMUSTA

- Valinta on rajatyötä, päätymistä useimmiten tyypilliseen, perinteiseen valintaan
 - Käesityövalinta on usein itsestäänselvä ja käsitöiden sukupuolijakoa on omaksuttu perheissä (Kokko 2007)
 - Poikkeava käesityövalinta saattaa asettaa valitsijan sukupuolen tai seksuaalisuuden kyseenalaiseksi (Lehtonen 2003)
- Oppilaan kyselyt valinnasta saatetaan palauttaa takaisin oppilaalle ”sinun pitää ite miettiä, mitä sä haluat”
- Opettajat perustelevat sekä valintaa että yhteistä käesityötä tasa-arvolla
- Opettajien huoleksi yhteisessä käesityössä nousee taito

- Käsityö oppiaineena on tosi hyvä juttu, koska silloin voi pojatkin kokeilla tekstiilitöitä ja tytöt teknistä. Me “Peltolan” ala-asteelaiset voimme iloita siitä, että meillä on vuorotellen sekä tekstiiliä että teknistäkin. Monissa muissa kouluissa ei ole kahta vaihtoehtoa ala-asteella. Pojat vaan pistetään tekniseen ja tytöt tekstiiliin. (Tällaisen käsityksen minä olen saanut) Ja mistäs sitä ikinä tietää, vaikka pojatkin haluaisivat ompelijaksi ym tai toisinpäin. [...] Voi niitä koululaisia, joilla ei ole näitä vaihtoehtoja. Sitä paitsi tytöt (tai ainakin minä) pidän teknisestä. Onhan se välillä tylsää, mutta niin on tekstiilikin. Ei kaikesta voi pitää. Jokaisella on oma mielipide. On varmaan aika rankkaa valita yläasteella, että kumman ottais; tekninen vai tekstiili!? Se on sitten voivoi. Nyt ala-asteelaisena saan iloita kummastakin. Onneksi meillä on vaihtoehtoja! Tätä mieltä minä olen. (Ja varmasti joku muukin.) Sitä paitsi opettajammekin ovat cooleja! Kannattaa iloita siitä mitä jo on! Sopisi tähän asiaan motoksi. “Viivi”, 6.lk

KÄSITYÖN RUUMIILLISUUS

- Käsiyönopetus osana käsi-pää-dikotomioita
 - Myytti 1: Käsiyönopetus käsillä tekemistä ja tekemään oppimista, käden taidon harjaantumista
 - Myytti 2: Taito- ja taideaineita tarvitaan, jotta ”jokaiselle löytyy jotakin”
- Käsiyön ei tulisi olla vain käsiyötaidon kehittämistä, vaan materiaalisten kulttuurien tutkimista ja tekemistä, niihin osallistumista, ”**materiaalista kulttuuria**”?
- Olisiko ainejakoiselle peruskoululle ja tuntijaolle vaihtoehtoja?

KIITOS

Lähteet:

- Gordon, Tuula, Holland, Janet & Lahelma, Elina 2000. Making Spaces. Citizenship and Difference in Schools. London: Macmillan.
- Heikkinen, Kaija 2005. Onko käsityöllä sukupuolta? Teoksessa Kaukinen & Collanus (toim.) Tekstejä ja kangastuksia. Puheenvuoroja käsityöstä ja sen tulevaisuudesta. Helsinki: Akatiimi, 31-39.
- Kojonkoski-Rännäli, Seija 2001. Käsityöopetuksen kaksi maailmaa. Kasvatus 5/20001, 493-505.
- Kokko, Sirpa 2007. Käsityöt tyttöjen kasvatuksessa naisiksi. Joensuun yliopisto: Kasvatustieteellisiä julkaisuja 118.
- Kärnä-Behm, Jaana 2005. Käsityö kulttuurisena kategoriana. Käsityön ja käsityöläisyyden representaatio suomalaisissa päivälehdissä. Helsingin yliopisto: Kotitalous- ja käsityötieteen laitoksen julkaisuja 15.
- Lehtonen, Jukka 2003. Seksuaalisuus ja sukupuoli koulussa: näkökulmana heteronormatiivisuus ja ei-heteroseksuaalisten nuorten kertomukset. Helsinki: Nuorisotutkimusseura.

Tämän tutkimuksen tiimoilta julkaistua:

- Guttorm, Hanna 2010. Etnografiaa käsityötunneilta. Naistutkimus - Kvinnoforskning 2, 46-54.
- Guttorm, Hanna 2006. Fe/male Crafts. Gender-based Craft Education in Finland. Teoksessa Sembruch, J., Willems, K. & Shock, L. (toim.) Multiple Marginalities: An intercultural Dialogue on Gender in Education. Königstein: Helmer Verlag, 151-161.
- Collanus, Miia, Guttorm, Hanna, Jokela, Piia & Kärnä-Behm, Jaana 2005. Ylös kapiokirstun pohjalta. Keskusteluja käsityön merkityksistä ja paikasta. Teoksessa Kaukinen, L. & Collanus, M. (toim.) Tekstejä ja kangastuksia. Puheenvuoroja käsityöstä ja sen tulevaisuudesta. Helsinki: Akatiimi Oy, 149-157.
- Guttorm, Hanna & Jokela, Piia 2005. Technology and/or Design. Teoksessa Kullas, S. & Pelkonen, M.-L. (toim.) The relationship of Nordic handicraft studies to product development and technology. Research in Sloyd Education and Craft Science B: 14/2005. Rauma: NordFo, 224-234.
- Guttorm, Hanna & Kärnä-Behm, Jaana 2003. Sukupuoli – käsityö – diskurssit. Sukupuolen tuottaminen käsityötä koskevissa teksteissä. Teoksessa Meisalo, V. (toim.) Aineenopettajakoulutuksen vaihtoehdot ja tutkimus 2002. Ainedidaktiikan symposiumi 1.2.2002. Helsingin yliopiston opettajankoulutuslaitos. Tutkimuksia 241. 499-509.

hanna.guttorm@helsinki.fi

